№ 168 ՇԱԲԱԹ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 3 1902 ՇԱԲԱԹ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 3 № 168

ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak». Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ. Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Իւրաքանչիւրը մեզնից.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Նիժնի-Նովգորոդից. Նամակ Ցխինվալից. Նամակ Սուրամից. Նամակ Տուապսէից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Գերմանիայից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Իտալիայում։

ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐԸ ՄԵԶՆԻՑ

Ցանկութիւններ և անվերջ ցանկութիւններ։ Իւրաքանչիւրը մեզնից ցանկանում է, որ ընդհանուր կրթութիւնը տարածվի ամենուրեք. և արհեստները պատրաստվեն ժողովրդի մէջ, և գեղարուեստը ծաղկէ, և թատրոնը բարգաւաճէ, և գրականութիւնը ճոխանայ նորանոր ստեղծագործութիւններով, և ընթերցասիրութիւնը մուտք գործէ մեր երկրի ամենահեռաւոր անկիւններում։ Լաւ ցանկութիւններ են։ Սակայն որքան ջանք է գործ դրվում, որ այդ ցանկութիւնները չը մնան լոկ ցանկութիւններ, այլ իրականութիւն ստանան կեանքի մէջ։

Իւրաքանչիւրը բարի ցանկութիւններ յայտնելով սպասում է, որ մի ուրիշը նրանց իրագործէ, իսկ ինքը ոչ մի պարտաւորութիւն չէ յանձն առնում իր վրա. նա ոչ իր սեփական աշխատանքով, ոչ իր դրամով և ազդեցութեամբ չէ նպաստում, որ բարի ցանկութիւնները հոգի ու մարմին ստանան իրականութեան մէջ։

Անցաւ ահա մի օր, անցաւ մի ուրիշը, անցան շաբաթներ, ամիսներ և նոյն իսկ տարիներ, իրականութիւնը մնաց նոյնը, իսկ բարի ցանկութիւնները մնացին իբրև մոռացված տենչանքներ և իղձեր, սպասելով իրանց իրագործողներին։

Մեր հասարակութիւնը սովորել է բաւականանալ խօսակցութիւններով և բարեմաղթութիւններով և հոգ չէ տանում այն բանի վրա, որ գործնական կեանքի մէջ իրագործութիւն ստանան այդ բարեմաղթութիւնները։ Եւ մինչև նա չը սովորէ իր անմիջական մասնակցութեամբ նպաստել բարի ցանկութիւնների իրականանալուն, նա չէ կարող սպասել գործնական բարերար հետևանքների։

Սովորեցէք անձամբ գործակցել հասարակաց բարօրութեանը ձեր անմիջական մասնակցութեամբ։ Մի տեղ օգնեցէք դըպրոցին, որ անապահով վիճակ ունենալու պատճառով ստիպված է փակվել, մի ուրիշ տեղ օգնեցէք երիտասարդին, որ ցանկանում է կատարելագործվել այս և այն արհեստի մէջ, երրորդ տեղում նպաստեցէք ընթերցասիրութեանը՝ դիւրացնելով գրքի և մամուլի օրգանների մուտքը դէպի ժողովրդական հեռաւոր անկիւնները, չորրորդ տեղում կազմակերպեցէք ընկերակցութիւններ արդիւնագործական նպատակներով և այլն։

Երբ որ մեզնից իւրաքանչիւրը պարտաւորութիւն կը վերցնէ իր վրա մի որ և է բարի գործ իրականացնելու կեանքի մէջ, այն ժամանակ իսկապէս կը բեղմնաւորվի կեանքը, կը հարթվի կուլտուրական առաջադիմութեան ճանապարհը և կը սկսեն կեանքի մէջ երևալ նորանոր կուլտուրական հրահանգներ։

Իւրաքանչիւրը մեզնից պէտք է ինքը գործէ, փոքր թէ մեծ չափով ուրիշի վրա չը գցելով գործը, ինչով որ կարող է օգտաւէտ լինել—անձնական աշխատանքով, դրամով, աջակցութեամբ։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՆԻԺՆԻ-ՆՕՎԳՕՐՕԴԻՑ

(Նիժեգորոդեան տօնավաճառ)

Յուլիսի 28-ին

Յուլիսի 28-ից մինչեւ օգոստոսի 5-ը այստեղ վաճառքի ամենատաք, ամենաեռուն ժամանակն է։ Այդ վաճառքի տաք ժամանակամիջոցի սկիզբը, այսօր՝ արդէն ցոյց է տալիս մօտաւորապէս, թէ ինչ գոյն է ունենալու ներկայ տարվայ տօնավաճառը աջող գործունէութեան տեսակէտից։ Օրինակ՝ Սիբիրի եւ Վոլգա գետի շրջանի ամբողջ տարածութեան վրա այս տարի ցորենը շատ առատ եւ լաւ է դուրս եկել, շնորհիւ յորդառատ՝ իր ժամանակին եկած անձրեւների. այս ուրախալի հանգամանքը առիթ է տալիս գնողներին մեծ յոյս տածել, որ կարող են աշունքը եւ ձմեռը լաւ վաճառք ունենալ, ուստի ապրանք են առնում անցեալ տարուց աւելի գումարի։ Իսկ տօնավաճառի գնողների մի մեծ մասը, յայտնի է, որ Սիբիրից եւ Վոլգայի շրջանից է գալիս։ Ինչ վերաբերում է Կովկասին, Անդրկասպեան եւ Պարսկաստանի կողմերի գնողներին, դրանք ցորենի առատութեան առհասարակ նշանակութիւն չեն տալիս, եւ նրանց ապրանքների պահանջը ամեն տարի լինում է մի եւ նոյնը։

Ուշադրութեան արժանի է հետեւեալը, որ ես կարողացայ իմանալ տօնավաճառի կոմիտէտից։ Այս տարի առանձին աչքի է ընկնում մեծ թիւ օտարազգիների տօնավաճառ գալը.—այսպէս, մինչեւ յուլիսի 26-ը, որը դեռ շատ կանուխ է, օտարազգիների թիւը 400-ից աւելի են հաշւում, որի կէսը կազմում են Պարսկաստանից եկածները։ Այս տարի, շնորհիւ արեւելեան—չինական նոր երկաթուղային գծին, նըրկատվում է մեծ թիւ չինացիների գալուստը,—մինչեւ այսօր նրանց թիւը 30-ից աւելի է. սրանց մեծամասնութիւնը բաւական լաւ է խօսում ռուսերէն եւ վաճառքի են հանում չինական մետաքսէ կտորներ եւ ուրիշ չինական բանուածքներ։

Օտարազգիների թւում կան նաեւ անգլիացիներ, ֆրանսիացիներ, գերմանացիներ եւ թուրք հպատակներ եւ մինչեւ անգամ Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգներից քաղաքացիներ, ինչպէս եւ Հարաւային Աֆրիկայից անգլիական հպատակներ։ Օտարազգիներից մի քանիսը, ինչպէս կարողացայ իմանալ, սկզբում բոլորովին մերժել են վճարել անցագրային տուրքը, որը սահմանված է բոլոր տօնավաճառ եկողների համար։ Նրանք այդպիսի տուրքը չեն հասկանում եւ ծիծաղում են, քանի որ նրանց երկրում այդպիսի ոչ մի վճար կարող չէ տեղի ունենալ։

Յուլիսի 25-ին տօնավաճառը պատիւ էր ունեցել տեսնել իր մէջ Մեծ Իշխան Կօնստանդին Կօնստանտինովիչին։ Նորին Բարձրութիւնը կայարանից ուղղակի նստեց ելեքտրական վագօնը եւ իր հետ ունենալով տօնավաճառի կառավարիչ բարօն Ֆ. Ֆրեդերիկսին, տօնավաճառի կոմիտէտի նախագահ պ. Եասուինսկիին եւ իր շքախումբը,—որոնց հետ ման եկաւ տօնավաճառի գլխաւոր վաճառատեղերը։ Նա այցելեց Գլխաւոր Տան պասսաժը, Բրազիլեան պասսաժը եւ գլխաւոր մօդայի գիծը, որտեղ նա ձեռք բերեց իր համար մի քանի իրեր։

Սպառող ընկերութիւնների (Потребительскія Общества) ապրանք գնելը այս տարի պիտի սկսվի յուլիսի 29-ին կայանալիք ընդհանուր ժողովից յետոյ։ Այդ ընկերութիւնները, որոնց թիւը հասնում է 100-ի մօտ, մեծ գումարների ապրանք են առնում, ուստի այս երրորդ տարին է, որ նրանք հաւաքական ոյժով, միացած պայմաններ են կապում վաճառական ֆիրմաների հետ եւ բոլորն էլ մի եւ նոյն գներով ապրանք առնում։ Այդ ընկերութիւնների ներկայացուցիչները արդէն հաւաքվել են եւ ընկերութեան բիւրօյում արդէն 46 ընկերութիւններից ստացվել է ծանուցում ապրանք գնելու մասին։ Եւ ահա այսպէս, հաւաքական ոյժերով այս ընկերութիւնները մեծ գումարների օգուտներ են ստանում էժան ապրանքներ գնելով, մինչդեռ առաջ առանձին-առանձին գընելով, թանգ գներով էին ապրանք գնում։ Այս տարի այդ ընկերութիւնների հետ միացել են եւս երեք մեծ՝ միլիօնաւոր շրջանութիւն (оборотъ) ունեցող ընկերութիւններ, որոնք են՝ Սորմովի, Պուտիլովի եւ Անդր-Բայկալեան երկաթուղային գծի ընկերութիւնները։ Ընդհանրապէս Մօսկվայի վաճառականները աւելի շատ են բերել ապրանք այս տարի եւ յոյս ունեն անցեալ տարուց աւելի լաւ ծախել, եւ գուցէ նրանց յոյսերը արդարանան, որովհետեւ տօնավաճառի սկիզբը ցոյց է տալիս, որ գնողներ շատ պէտք է լինեն եւ աւելի մեծ պահանջներով։

Ինչպէս յայտնի է, տօնավաճառում մենք ունենք հայոց եկեղեցի, որտեղ յուլիսի 20-ից արդէն սկսվել է ժամերգութիւն։ Ինչպէս կարողացայ իմանալ այսօր, պատարագի ժամանակ, Նոր-Նախիջեւանից եկած հայր Խումաչեանի ծանուցումից, Աստրախանի վիճակաւոր առաջնորդի կարգադրութեամբ այլ եւս չը պիտի ման գան եկող քահանաները դռնէ դուռն ընկնելով եկող հայերի նօմերները, որ մի շատ տգեղ սովորութիւն է, այլ բարեխղճաբար բոլոր եկող հայերը իրանք պէտք է տան իրանց կամաւոր տուրքը եկեղեցու պ. երէցփոխին։ Եւ այդ շատ հասկանալի է, որ այդպէս լինի. չէ՞ որ հայ եկեղեցի է, եւ այն էլ պատուաբեր պատմական հնագոյն անցեալով, մի բան՝ որ արդէն հասկանալի է թէ մենք հայերս պարտ ենք հոգալու եկեղեցու պայծառութեան վրա, ինչպէս եւ հայ քահանաների եւ սպասաւորների ծախքը։ Ցանկալի է, որ եկող հայերը ուշադիր լինեն մեր եկեղեցուն եւ չը խուսափեն իրանց կամաւոր տուրքերից։

Ղ. Քեմեչեճեան

ՆԱՄԱԿ ՑԽԻՆՎԱԼԻՑ

Յուլիսի 30-ին

Յուլիսի 28-ին տեղացի սիրողները ներկայացում տուին յօգուտ հրկիզեալ հրէաների։ Ներկայացրին վրացերէն երկու վօդվիլ եւ Ապուխտինի «Сумасшедшій» պիէսը. խելագարի դերը խաղաց Պապեանը շատ աջող եւ արժանացաւ հասարակութեան բուռն ծափահարութեան։ Պ. Պապեան նոյն իսկ հրդեհի ժամանակ ամեն կերպ օգնում էր հրկիզեալներին՝ նետելով իրան կրակի բոցերում, չը խնայելով նոյն իսկ իր անձը։ Ներկայացումից զուտ արդիւնք եղաւ 100 րուբլի եւ յանձնվեց կոմիտէտին։

Մի քանի խօսք հրկիզեալ հրէաների բարքերից։ Անցեալ անգամ (ինչպէս եւ ամեն օր) հրէաներին թխած հացը բաժանելիս, նրանք միաբերան աղաղակ բարձրացրին ու յայտնեցին կոմիտէտի միւս անդամներին, որ կոմիտէտի հայ անդամի ձեռքով այլ եւս հաց չեն ընդունելու։ Աւելացրին նոյնպէս, որ հայերը ետ առնեն իրանց նուիրատուութիւնները եւ չեն կամենում հայերի եւ ոչ մի կոպէկ։ Այստեղի պ. պրիստաւը եւ կոմիտէտի միւս անդամները շատ զարմացան, թէ արդեօք ինչ է պատճառը հրէաների աղմկվելուն, քանի որ մինչեւ օրս հանգիստ էին եւ ոչինչ չէին յայտնում. բայց պատճառը հետեւեալն է։ Հրէաների մէջ մի պարոն, որ յայտնի է իր խռովարար եւ անհաշտ բնաւո-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԻՏԱԼԻԱՅՈՒՄ

(Ուղեւորի թռուցիկ տպաւորութիւններ)

XXIII

Իտալիայում ճանապարհորդելիս մարդ ամբողջ օրեր եւ շաբաթներ ապրում է այն մեծ հոգիների հետ, որոնք այդ երկրի միտքն ու գեղարուեստն են ներկայացնում։ Միքէլ-Անջելօ, Ռաֆայէլ, Դանտէ եւ ուրիշները կարծես ընկերանում են ճանապարհորդին, նրա հետ թափառում իրանց յիշատակներով լի վայրերում եւ փսփսում են նրա ականջին վսեմ խօսքեր, դիւթիչ ներշնչումներ։ Անկարելի է իտալական գեղարուեստի մասին թէկուզ մի քանի տող գրել առանց երես առ երես հանդիպելու այդ մեծ դէմքերից մէկն ու մէկի հետ։ Ամենամեծ հաճոյքով եմ գրում այսօր Միքէլ-Անջելօի եւ նրա հռչակաւոր Մովսէսի մասին։

Արդարեւ զարմանալի է Միքէլ-Անջելօի գեղարուեստական հանճարի բեղմնաւորութիւնը. Իտալիայի եւ մասնաւորապէս Հռոմի որ կողմը դառնաս՝ նա թողել է իր մեծ անուան արժանի մի մեծ գործ։ Գեղարուեստի քանի ճիւղերի մէջ է նա գերազանցել։ Միքէլ-Անջելօն գեղարուեստի Արիստոտէլն է։ Որքան բազմակողմանի, տիեզերական է մէկի խելքը իր ժամանակի փիլիսոփայութեան եւ գիտութիւնների բոլոր ճիւղերի համար, նոյնքան տիեզերական է միւսի հանճարեղ երեւակայութեան թռիչքը գեղարուեստի բոլոր գլխաւոր ճիւղերի մէջ։ Եւ ոչ մէկում նա երկրորդական արուեստագէտ չէ. նա մեծ նկարիչ է, նոյնքան մեծ ճարտարապետ եւ գուցէ բոլոր դարերի մեծագոյն քանդակագործն է։ Գիտութեան հրաշալիքների մասին շատ բան է արվել, բայց ըստ իս բնութեան հրաշալիքներից մեծագոյնը կը մնայ միշտ մի Միքէլ-Անջելօի ծնունդը եւ նրան աշխարհ բերող բնական օրէնքները գուցէ միշտ մնան մի անբացատրելի գաղտնիք։ Արդարեւ մի փոքր մօտիկից ծանօթանալով այդ մեծ դէմքի հետ, մարդ չէ կարողանում հասկանալ բնութեան այդ ծայրահեղ շռայլութիւնը իր մի հատիկ ընտրեալի վերաբերմամբ, որին մահկանացուների մէջ ասես աստուածութեան տեղ է յատկացրել։ «Չորս մարդ կայ, ասում է Տէն, որոնք գեղարուեստի եւ գրականութեան մէջ բարձրացել են բոլոր միւսներից այնքան վեր, որ կարծես մի առանձին ցեղի ծնունդ լինեն։ Սրանք են՝ Դանտէ, Շէքսպիր, Բեթհովէն եւ Միքէլ-Անջելօ։ Ոչ խորին իմաստութիւնը, ոչ գեղարուեստի բոլոր աղբիւրների կատարեալ տիրապետութիւնը, ոչ երեւակայութեան բեղմնաւորութիւնը եւ ոչ իրանց օրիգինալ ոգին բաւական չէին նրանց այդ տեղը տալու համար. նրանք այս բոլորը տիրապետում են եւ այս բոլորը երկրորդական է նրանց համար։ Այն՝ ինչ որ բարձրացրել է նրանց մինչեւ այդ աստիճան, դա նրանց հոգին է, մի դահավէժ աստուծոյ հոգի, որ իր բոլոր էութեամբ, մի անյաղթելի ճիգով ձգվում է դէպի մեր աշխարհին անհամաչափ մի աշխարհ։ Շարունակ պայքարի մէջ եւ տանջված, շարունակ աշխատանքի մէջ եւ փոթորկոտ, անկարող յագեցնել իր տենչը կամ ընկճվել վերջնականապէս, իր մենաւորութեան մէջ նա աշխատում է հանել մարդկանց առաջ վիթխարիներ նոյնքան խոլական, նոյնքան հզօր, նոյնքան ցաւագինօրէն վըսեմ, որքան իր անզօր եւ անյագուրդ իղձը»։

Եւ այդ յարատեւ փոթորկված հոգին դուրս է թափել իր գերբնական երազների դիւթական պտուղները ինչպէս մի հրաբխային լեռ առատաձեռն մօր, բարի ոգու վսեմ ինքնամոռացութեամբ։ Համայնքներ ու քաղաքներ, եկեղեցիներ ու հասարակական այլ հաստատութիւններ աշխատել են մաս ունենալ հսկայ հանճարի թափած գանձերից։ Եւ ով մի բան ունի Անջելօից, ում աջողվել է որ եւ է կերպով նրա մեծ անունը կապել իր անուանը, նրա դուռն այսօր թակում է գեղարուեստասէր ուխտաւորների մի բազմութիւն։ Հռոմում Saint Pierre aux liens մի սովորական եկեղեցի է, բայց ամենայն օր լի է ուխտաւորներով, որովհետեւ այնտեղ է Միքէլ-Անջելօի հռչակաւոր «Մովսէսը»։

Իմ այցելած օրը՝ մի անձրեւոտ ու խոնաւ օր, եկեղեցում բազմաթիւ օտարականներ կան։ Ամեն մի նոր մտնող առանց ուշք դարձնելու եկեղեցու ճոխ զարդերի վրա, ուղիղ դէպի մայր սեղանի աջ կողմն է դիմում, ուր նստել է Մովսէսը՝ անապատների իշխանը, այնպէս՝ ինչպէս նա ներկայացել է Միքէլ-Անջելօի երեւ-

րութեամբ, որը միշտ ցանկանում է ամեն հասարակական գործերում իր քիթը խոթել, տեհա այս անգամ նրան հանգիստ չէ տալիս, թէ ինչու ինքը կօմիտէտի անդամ չէ եւ ինքն չէ բաժանում հացը իր սիրելի հրէաներին, այլ մի հայ է. Նա իր համախոհների միջոցով ազդկում է հրէաներին, տարածելով հայերի մասին հազար ու մի տեսակ անհիմն լուրեր:

Անցեալ օրերս եկաւ գաւառապետը եւ այդ պարոնը յայտնեց գաւառապետին, որ հրէաները չեն ցանկանում հայերի եւ ոչ մի կօպէկ նուիրատուութիւնը: Գաւառապետը շատ զարմացաւ եւ հարցրեց պատճառը: Նա յայտնեց, որ իբրեւ թէ հայ անդամները անպատիւ բան են համարում հրէաներին օգնելը եւ վատ լուրեր են տարածում իրանց մէջ հրէաների մասին: Գաւառապետը իմացաւ գործի էութիւնը, միւս օրը կանչեց այդ պարոնին եւ խիստ յանդիմանեց նրան ժողովրդին ազդկելու եւ անհիմն լուրեր տարածելու պատճառով եւ ասաց, որ հայ անդամները այնպիսի պատուաւոր մարդիկ են, որ այդպիսի անպատիւ բան արած չեն լինի: Անցեալ անգամ «Մշակ»-ի «Կիրակնօրեայ զրոյցի» մէջ շատ իրաւացի էր նկատած, որ թուրքը, վրացին եւ նոյն իսկ հրէան էլ այնպէս են կարծում, որ եթէ հայն չը լինի, այն ժամանակ երկիրս դրախտ կը լինէր եւ իրանք էլ բախտաւոր կապրէին: Բայց մենք այս կասենք, քանի որ նրանք այրվեցին, այժմ ամբողջ վաճառականութիւնը, առեւտուրը անցաւ հայերի ձեռքը, ահա սա է անհանգստացնում նրանց:

Մենք չէինք ուզում հրապարակով յայտնել ժողովված փոքրիկ գումարը բոլոր ազգութեան, բայց ստիպված կասենք, երբ գործը այստեղ հասցրին իրանց հրէաները. Այժմ ժողովված է ընդամենը 600 րուբլի. այդ փոքրիկ 12 բաւուլին հաւաքված է միայն 200 տուն հրէաներից. Եթէ հրէաները հայերի նուէրները չեն ուզում ընդունել, ապա թող ինչն է միայ..., միայնը է մի այնպիսի ծիծաղելի գումար, որ իրանք նուէրողներն էլ կը սարսափեն. Բացի դրանից, հրդեհի ժամանակ աւելի հայ երիտասարդութիւնը օգնեց հրէաներին պատանեցով կրակի բոցերից նրանց գոյքը եւ պատանելով նրանց ամբողջ ընտանիք, ինչպէս հրէաները իրանք խոստովանեցին. ապա հայերը եւ հայ անդամները ինչ մի առանձին նպատակներ պիտի ունենան, բայց այն, որ օգնութեան են քրիստոնէական բարձր զգացմունքով, որը Մովսէսի զաւակների համար միանգամայն անմատչելի է. Առավոտը պարոնը ուզում էր, որ մեր երկու քրիստոնեայ ազգութեան մէջ խառնութեան սերմեր ցանել եւ բարի գործը խափանել. Բայց, փառք Աստուծոյ, զանազեցին ինչպէս մարդիկ իրանց հրէաներէ..., ինչպէս եւ կոմիտէտի անդամները, որոնք համոզուեցին, որ հրէաները լաւ չեն անում, որ անիրաւութիւն են նրանց կողմից այդպիսի քայլեր անել. Այժմ մի քանի օր է հրէաները խաղաղվել են. Կոմիտէտը շարունակում է գործել եւ նուէրներ ընդունել.

Ցինինվալեցի

ՆԱՄԱԿ ՍՈՒՐԱՄԻՑ

Յուլիսի 29-ին

Այս տարի Սուրամը գեղարուեստի բունն է դառել եւ գիտէք ինչպիսի գեղարուեստի. իր զարգացած ճաշակը այլ եւս չէ տանում զանազան անմիտ վօդըվիլների ներկայացումը, այլ ուզեց վերջապէս մարդամէջ դուրս գալ, Եւրոպայի ծրագիր ինքն էլ լոյս տեսնելու Ուրեմն, բանն անմիտվայել Շէքսպիրի պիէս:

Բայց արդեօք Յովհաննիսեանը, հակառակ ժողովրդի այդ բուռն ցանկութեան՝ համատեղծութեան համարեց նրա ճաշակակզկական զգացմունքներին բաւականութիւն տալու համար հայերէն չը գիտցող սիրողների մասնակցութեամբ դնել ոչ թէ «Համլէտ», այլ «Բինս» Թէեւ վերջինիս արժեք եւ իր խաղը պապէս տասն արտադրութեան են, բայց յանկնալի չէ կարող ռանք դ... հայ բէմ հիացմունքներէ հետ արտայայտել հանել, եթէ կարելի է, մի քանի նկատողութիւն:

Այսպէս, ուրեմն, պ. Յովհաննիսեանը Սուրամում խաղաց «Բինս». Բայց ինչ էին հասցնել հէնց իրանց հոգին միւս «Բինս» Եթէ մի բան խաղացվում է, արդեօք հէնց իրան ընթացումն հանելի է, թէ ժողովրդին բան հասկացնելու. Եթէ առաջինն է, այն ժամանակ թողէք ինքնիր հասարակութիւնը, ինչու էք նրան ձեր անձնական հաճոյքի համար ժամավաճառ դարձնում. իսկ եթէ երկրորդն է, ապա պ. Յովհաննիսեանը իր հանդիսականներից քանի հոգու կարողացաւ «Բինը» հասկացնել:

Զարմանալի հիւանդութիւն կայ մեր ապարէզ նոր դուրս եկող դերասանների մէջ՝ սկսել անպատճառ բարձրից ոչ միայն կենտրոնական, այլ եւ Սուրամի պէս տեղերում, եւ հէնց այդ հիւանդութիւնն էլ լինում է նրանց մահվան պատճառը: Բժիշկներ չը կան դարմանելու համար:

Ճիշտ է, պ. Յովհաննիսեանը ուշադրութիւն չէ դարձնելու այս նկատողութեան վրա, որովհետեւ երեւի «միշտ էլ թքել է հասարակական կարծիքի վրա»: Խորհուրդ ենք տալիս պարոն արտիստին ուշադրութիւն դարձնել նոյն իսկ որ եւ է գիմնազիստի ամենահասարակ ծափին:

Շ.

ՆԱՄԱԿ ՏՈՒԱՊՍԷԻՑ

Յուլիսի 10-ին

Թիւրքահայերի գաղթականական մի հատուածն էլ պատսպարված էր Տուապսէից 60 վերստ հեռաւորութեամբ դէպի արեւելահիւսիս Կուբանեան շրջանի Մայկօպի բաժնի 5 գիւղերում, այն է՝ Խոյթա, Ղազարմա, Կարոլախ, Դուբինկա եւ Գուչինկա գիւղերում:

Այս գաղթականութեան սկիզբը եղած է 1880 թւին. այդ 5 գիւղերում կան բնակած մօտ 400 տուն հայ ժողովուրդ, որոնք պարապում են եգիպտացորենի, ցորենի եւ ծխախոտի մշակութիւնով, նոյնպէս եւ անասնապահութիւնով, որովհետեւ սարահարթեր շատ խոտաւէտ են: Առաջին երեք գիւղերը ունեն փայտեայ փոքրիկ եկեղեցի եւ իրանց հետ գաղթած քահանաներ, շատ սակաւ կրթութեամբ:

Ահա մօտ չորս տարի է, որ շրջանի գլխաւորից առաջադրվում է թողնել զօրքերի հողը եւ հեռանալ, բայց դեռ գործը անորոշ է:

Բաւական ժամանակ այդ փոքրաքանակ գաղթական ժողովուրդը անուշադիր եւ անխնամ էր թողնված, բայց ահա չորրորդ տարին է, որ պարբերաբար ամեն ամառ շրջում է ամբողջ Զօրնօմօրեան նահանգում եւ Կուբանի շրջանի այս մասում Բուլթայիսից նշանակված գործակալ երիտասարդ Յովսէփ քահանայ Ամիրաղեանցը, որից, ինչպէս լսում ենք, գիւղացիները գոհ են. քահանան մնում է նրանց մէջ օրերով, հոգեւոր խրատներ է տալիս, յորդորում է, զգուշացնում է օրէնքի հակառակ բան չը գործել: Մանաւանդ որ ուրիշ գործակալների նման միայն վիճակային հասոյթներ չէ պահանջում, այլ եւ երէցփոխական եւ քահանայական գեղծումները տեղն ու տեղը քննում վերջացնում էր. մինչեւ այսօր չը գիտէին հաշուեմատեանների ու չափաբերականների գործածելը, այժմ այդ բաների հետ բաւական ծանօթացել են յիշած տեղերի հայերը:

Վ. Ղասապեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, յուլիսի 31-ին

Արդէն մի քանի տարի է, որ Թիֆլիսից մօտ 15 վերստ հեռաւորութեամբ դէպի հիւսիս Թէլօվանի գիւղը դարձել է ամարանոց: Այդ ամարանոցի դիրքը հիանալի է: Նա գտնվում է բաւական բարձր կանաչազարդ սարահարթի վրա: Հիւսիսից կիսալուսնի ձեւով շրջապատված է անտառապատ լեռնով, որը եւ պաշտպանում է ամարանոցը հիւսիսային քամուց, իսկ հարաւից եւ արեւմուտքից բաց է: Ամարանոցին աւելի գեղեցկութիւն են տալիս նրա մէջտեղ գտնվող անտառով ծածկված ձորը, ուր եւ հոսում է մի սառն աղբիւր եւ նոյնպէս մի անտառապատ թումբ, որ ամարանոցատէրերի համար զբօսավայր է:

Թէլօվան գիւղը փոքրիկ է, 6—7 ընտանիքից բաղկացած: Ամարանոցից երեւում են թէ Թիֆլիսը եւ թէ նրա շրջակայքում գտնվող մի քանի գիւղերը: Հողը պիտանի է թէ բանջարանոցներ եւ թէ պտղատու ծառեր զարգացնելու համար: Այդտեղ մի ոմն Պօպօվ պարապում է մի քանի տարուց ի վեր մեղուաբուծութեամբ եւ մեծ աջողութեամբ է տանում գործը: Տեղ տեղ կան ջրի աղբիւրներ, գետինը քիչ խորութեամբ փորելուց դուրս է գալիս պիտանի եւ քաղցրահամ ջուր: Ամարանոցից բարձր գտնվում է մի ահագին աղբիւր, որ կարելի է մեծ յարմարութեամբ բերել ամարանոցը, եթէ ամարանոցատէրերը ցանկանան: Դէպի ամարանոց ճանապարհը անցնում է թէ Դիղոմ գիւղի միջով եւ թէ դաշտով եւ այդ 15 վերստ ճանապարհը ոչ թէ ձանձրացուցիչ է, այլ այնքան գեղեցիկ տեսարաններ կան, որ մարդ միայն զուարճութիւն է զգում:

Բայց ինչու մինչեւ այժմ անյայտ էր մնում Թիֆլիսից այդքան մօտ գտնվող այդ գեղեցիկ տեղը:

Այդ տեղը պատկանում է եղել իշխան Մաղալօվներին եւ նրանց ամրոցն է եղել: Այդտեղ ունեն նրանք եւ մի փոքրիկ եկեղեցի եւ տոհմական դամբարան, ուր կան եւ մարմարիօնի գեղեցիկ արձաններ: Ունեն եւ քարերից կառուցած ապարանք: Հանգամանքները այնպէս են դասաւորվում, որ Մաղալօվները ստիպված են լինում այդ կալուածքը կիսել եւ լաւ մասը գրաւ դնել: Չը կարողանալով ազատել իր ժամանակին գրաւը՝ կալուածքը ենթարկվում է աճուրդի եւ անցնում է իշխանուհի Ելէնա Ցիցիանօվայի ձեռքը, որ եւ կալուածքը բաժանում է փոքրիկ հողաբաժիններին, ամեն մի բաժինը բաղկացած 600 սաժէնից եւ վաճառում է մասնաւոր մարդկանց, ինքն էլ իր համար մաս վերցնելով: Հողաբաժին գնողների մեծ մասը հարուստ հայեր են եւ այլ եւս վաճառելու հող չը կայ եւ եղածների գները զգալի կերպով բարձրացել են: Սակայն այժմ, Մաղալօվներն էլ, հետեւելով Ցիցիանօվայի օրինակին, իրանք էլ սկսել են իրանց հողերը մաս մաս վաճառել, բայց նրանց տեղը շատ էլ յարմար չէ ամարանոց շինելու համար: Ամենայարմար տեղը Ցիցիանօվայի մասն է, որ արդէն վաճառված է մասնաւոր մարդկանց, թւով մօտ 150 հոգի:

Այժմ շատ գեղեցիկ եւ եւրօպական ճաշակով շինված են արդէն երկյարկանի ինը տներ, ուր եւ ապրում են ընտանիքներով իրանք տանտէրերը:

Ցանկանում ենք, որ ամարանոցատէրերը մի բան եւ եռանդով աւելի զարգացնեն այդ նոր հիմնված ամարանոցը, որը ապագայում գ գերազանցէ Թիֆլիսի շրջակայքում գտնվող մ ամարանոցներին:

Ա. Լաչքարեա

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեզ հաղորդում են, որ վաղը ճանապա ընկնում Թիֆլիսից դէպի Սուրմալուի գա ճանապարհորդների մի խումբ, որ նպատա դրել բարձրանալ Արարատ սարի գլ Ճանապարհորդող խումբը վերցնում է իր լեռնային ճանապարհորդութեան համար կա ւոր բոլոր անհրաժեշտ պարագաները: Ցանկ է, որ տեղացիները իրանց ցուցումներով պաստէին այդ խմբին, հաղորդելով անհրաժ տեղեկութիւններ ճանապարհների եւ տեղա հանգամանքների մասին:

—

Մենք ստացանք հետեւեալ հեռագիրը Շ շուշից. «Այսօր հանդիսաւոր կերպով եւ բազմ հասարակութեան ներկայութեամբ բացվեց Ց հաննէս Ժամհարեանի անուան քաղաքայի ւանդանոցը:»

—

Մոսկվայում ձեռնարկվում է մի նոր հ տարակութիւն, որի նպատակն է ծառ տնայնագործական արդիւնաբերութեան կա ներին: Նոր հրատարակութիւնը պէտք է «Տնայնագործ» անունը: Գործի գլուխ կանգ կը լինի Մոսկվայի խոշոր դրամատէրերից մէ որ յայտնի է իր գործունէութեամբ անայ գործական արդիւնաբերութեան զարգացմ ասպարէզում:

—

Մայրաքաղաքի հասարակական ժողովար ներից մէկը միջնորդութիւն է յարուցել կառ վարութեան առաջ, որով թոյլտուութիւն խնդրում հրատարակելու այն անձանց անու ները, որոնք արտաքսված են ժողովարա թղթախաղի մէջ խարդախութիւններ գործե համար:

—

Երկրագործութեան եւ պետական կալուա ների մինիստրութեան դէպարտամէնտի ժանմունքներից մէկի կառավարիչ իշխան Մ սալսկի, որ անցեալ տարի ուղարկված էր Մ ծովի ափերը հետազօտութիւններ կատարել զեկուցեց մինիստրութեանը, որ անհրաժեշ ունենալ Բաթումի շրջակայքում մի հողաբաժ նարինջի, կիտրոնի եւ առանձնապէս մանդ րինի տնկարաններ հիմնելու, ինչպէս նաե օտար եւ օգտաւէտ բոյսերը մեր երկրում ճեցնելու փորձեր կատարելու համար: Որ հետեւ երկրագործութեան եւ պետական կա ուածների մինիստրը այդ մտքի իրագործու ցանկալի համարեց, ուստի երկրագործութե դէպարտամէնտը, հաղորդելով այդ մասին մի նիստրի կովկասեան լիազօրին, խնդրում այժմ պարզել այն հարցը, թէ չը կայ արդեօ Բաթումի շրջակայքում պետական կալուածներ մէջ մի յարմարաւոր հողաբաժին՝ վերոյիշ նպատակը իրագործելու համար եւ թէ որք ծախք հարկաւոր կը լինի տնկարանի հիմն կութեան համար:

—

Կառավարիչ սենատը բացատրեց, թէ հա գապետներին իրաւունք չէ տուած մի իրանց սեփական իշխանութեամբ քաղաք

ւակայութեանը: Այցելուները նստած կամ կանգնած՝ ակնապիշ դիտում են արձանը, հազիւ լսելի փսփսուկով յայտնում են փոխադարձ տպաւորութիւնները կամ ժամերով մնում են քարացած այս համրօրէն պերճախօս մարմարէ զանգուածի առաջ: Արդարեւ Մովսէսը դարերի խաւարի միջից դուրս է սողացել եւ ցցվել է այնտեղ իր իշխանական եւ մարգարէական բոլոր վեհութեամբ: Անապատների թափառական ցեղերի ծեր ու վիթխարի նահապետը պատրաստվում է վեր կենալ նստած տեղից, արդէն ձախ ձեռքով հաւաքել է իր վերարկուի լայն փէշերը եւ աջով բռնել է տասնաբանեայ պատուիրանի տախտակները, կիսով չափ յենվել է մի ոտքին, որ ծալվել է թեթեւ կերպով: Դա մի խակական հովիւ է, յաղթ իրանը ծածկված է մի երկար թիկնոցով, որ հարուստ ծալքերով իջնում է ծնկների վրա, բաց թողնելով աջ ոտքը ծնկից վար. սրունքի վրա երեւում է զանկապանը: Բազուկների եւ ձեռքի թաթերի վրա անատօմիական ճշգութեամբ գծագրվում են մանուածապատ երակները, իսկ ջլուտ կուռը ասես ձուլված է երկաթից: Նայելով նրան, մարդ սպասում է, թէ ահա նա կը վերկենայ, ոտքի կը կանգնի, որոտալով դուրս կը թափէ, ինչ կուտված է սրտում, ինչպէս մութ ամպերից ճայթող փոթորիկ: Նրա զայրացած ու մռայլ դէմքը դարձած է դէպի ձախ եւ նա նայում է այնպիսի չեչտով, աչքերի մէջ այնքան զայրացկոտ կենդանութիւն եւ եռանդ կայ, որ մարդ ակամայ նայում է դէպի նոյն կողմը, ուր նրա չեչտակի հայեացքն է սեւեռած: Թւում է՝ թէ այնտեղ, դաշտավայրի հեռաւոր հօրիզոնի վրա պիտի երեւան հրէաները, անհաւատ ու արծաթասէր, որոնք աստուածային օրէնքներն ու երկիւղը դրել են ոսկէ հորթի ոտների տակ եւ անկման, ամօթի եւ գարշութեան տօնն են կատարում: Եւ անկարելի է մի քանի անգամ չը նայել դէպի այն կողմը, ուր նայում է Մովսէսը: Պատրանքը զարմանալի է. փոյթ չէ, որ մի քանի անգամ տեսնում ես հրէաների ոսկէ հորթի տեղ եկեղեցու մի մատուռը երկու սիւներով, փոյթ չէ, որ եկեղեցու կամարների տակ դաշտ ու հօրիզօն չը կայ, բայց էլի նայում ես ճիշդ այնպէս, ինչպէս մարդ նայում է մի կողմ նայող բազմութեան հետ, կամ անգիտակցաբար վազում է փախչող ամբոխի հետ:

Հարուստ ու թաւ միրուքը, որ թափվել է մինչեւ ծնկները, կախկխվել է ոլոր, ոլոր հաստ պատրոյգներով, իսկ դէմքն ասում է, թէ այդ ծեր սրտի մէջ այնքան զայրոյթ է կուտված, որ բաւական է զսպելու ամենախելագար ամբոխի ամենաանարգ գծութիւնները: Եւ այդ զայրոյթը վիւլգէր, թեթեւամիտ բռնկումն չէ, որ յատուկ է երիտասարդ, անշրջահայեաց գլուխներին. դա գիտակցական է ու ահաւոր եւ ամբողջ դէմքը կարծես ուզում է ասել՝ «էլի... ահ թշուառականներ»:

Դա մի հովիւ է, բայց մի եւ նոյն ժամանակ մի մարգարէ, մի դատաւոր, մի արքայ: Ամբողջ հրէութիւնն է նա, աննկուն, անխորտակելի, որ քաշ է տալիս իր գոյութիւնը կեանքի անապատներում, ինչպէս Մովսէսն իր այս բազմածալ վերարկուն, երբէք չը յոգնելու, երբէք չը ձանձրանալու համար: Դա այն դէմքերից մէկն է, որոնք մի գերագոյն ներշնչումով զարհուրելի ու աքանչելի պարտքն են յանձն առնում երկնքի առաջ երջանիկ դարձնել մի ժողովուրդ հակառակ այդ իսկ ժողովրդի կամքի:

Եթէ ճշմարիտ է, որ մի մարդ կարող է իր մէջ մարմնացնել մի ամբողջ ժողովուրդ, նրա հոգին, նրա բոլոր առաքինութիւններն ու թ րութիւնները, պայքարող եռանդն ու անըն ճելի կամքը գոյութեան կռւի մէջ, անխոր երկաթէ խստութիւնը իր գոյութեան ուղ հարթելու համար, աւերածի անողորմ վճռ կանութիւնը, երբ պէտք է վերցնել մէջտեղ արգելքներ գերագոյն նպատակին հասնելու հ մար, ապա համարձակ կարելի է ասել, որ Մ քէլ-Անջելօն դրել է իր Մովսէսի մէջ ամբ հրէական ազգի էութիւնը, նրա հոգին: Արդ րեւ ծեր նահապետի այս զարմանալի դէմ կրում է իր վրա հրէայ ժողովրդի եռանդ յամառ, յարատեւ, անընկճելի. զգում ես, այդ վիթխարի ծերունին հարիւր անգամ պ րող է զայրոյթից փշրել իր տախտակները ձեռք է բերել այնքան նեղութիւններով եւ րիւր անգամ Սինայ կը բարձրանայ նորերը րելու. եւ նա կը տանէ, կը փրկէ իր ժ վուրդը, փոյթ չէ, եթէ էլի մի քանի կարմ ծովեր բացվեն իր առաջ: Միքէլ-Անջելօի Մ սէսը հրէական ազգն է եւ իր անապատան խստասիրտ, վրէժխնդիր Եհովան միաժաման

Ա. Ահարոնեան

...ռումների այն միջնորդութիւնները, որոնք [illegible] են բարձր կառավարութեան ..., եւ մի եւ նոյն ժամանակ պարտաւորութիւն է դնում հանձնաժողովականների վրա, որ այն դէպքերում, երբ նրանք յիշված միջնորդութիւնները կը համարեն տեղական կարիքների [illegible] դուրս, այնուամենայնիւ ներկայացնեն [illegible] միջնորդները հանձնաժողովական [illegible] քննութեան, իսկ մնացած դէպքերում ուղարկեն համապատասխան մինիստրութիւններին։

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Բաքուից եւ այլ տեղերից եկած սրիկաների մի խմբակ է յայտնվել քաղաքիս մէջ, որը սկսել է իր ամօթալի գործունէութիւնը. ահա թէ ինչպէս։ Յուլիսի 24—26-ին քաղաքացիներից՝ Ի. Թա[illegible], Միք. Ցոլաքեան եւ Թ. Աղախա[illegible] յիշեալ սրիկաներից ստանում են քաղաքային պոստով, «Ընկերներ» ստորագրութեամբ նամակներ, որով սպառնալից կերպով պահանջում են յիշեալ անձինքներից—առաջինից 500 ռ., երկրորդից 200 ռ. եւ երրորդից 30 ռ., որոշելով եւ այդ փողերը դնելու տեղն ու ժամանակը։ Իսկ եթէ որոշած ժամանակին իրանց այդ պահանջները չը կատարեն, այն ժամանակ [illegible] են սպառնում յիշեալ երեք հոգու Պա[illegible]։ Չը գիտենք անհամեստութիւնից թէ [illegible] դրված՝ նամակները ստանալուց եւ [illegible] քաղաքը «չաւ» են գցում. բայց եթէ այդ պարոնները այդ մասին ոչ ոքին չը յայտնէին եւ մի քիչ էլ խելք բանեցրած լինէին, այն ժամանակ կարելի կը լինէր այդ սրիկաներին հէնց իրանց լարած Թակարդով բռնել. [illegible] դրան Թաղեւի հետ պատահած դէպքը, երբ նոյն ձեւով փող պահանջողները ձերբակալվեցին եւ ուղարկվեցին տաժանակիր աշխատանքները»։

—

ԱԽԱԲԱԴԻՑ մեզ գրում են. «Իր ժամանակին «Մշակում» գրվեց, որ տեղիս գործարաններից մէկում հայ բանւորներից մէկը սպանեց իր 5 ամսական երեխային եւ փայտի ուժեղ հարուածներով մերձ ի մահ վիրաւորեց իր կնոջը։ Այժմ կինը առողջացել է եւ հիւանդանոցից դուրս է եկել. իսկ ամուսնուն տարել են գիւղական հիւանդանոցը, որովհետեւ [illegible] գտաւ նրան խելագար... Նրան այդ խելագարը փորձեց հիւանդանոցում վերջ դնել իր կեանքին. չունենալով ձեռքում ոչ մի զէնք, նա գլուխը ուժեղ կերպով խփել է դրան [illegible] եւ բաւական խորը վէրք բացել»։

—

ՀՆՋԵՍՏԻՑ (Բեսարաբիայի նահանգ) մեզ գրում են. «Բեսարաբիայի Բելց քաղաքում մի [illegible] որ հարուստ հայ անձն կտակել է արդէն քանի տարիներից ի վեր 40,000 ռ., որի տոկոսներից, ի միջի այլոց, իւրաքանչիւր տարի 1200-ական րուբլի է տրվելու մի քանի հայ [illegible]—Բեսարաբիայի [illegible] միայն Գումարը, որքան մեզ յայտնի է, յանձնված է [illegible] ժողովին, որից ստացվում է քահանաների վկայութեամբ. բայց չը նայած որ, ըստ երեւոյթին, հաստատ հիմքերի վրա է դրված այդ բարի գործը, մինչ էլ հանդէս են գալիս մի [illegible] միջնորդներ այս դէպքում եւ նորապսակների համար միջնորդելով այդ 1200 րուբլու մի խոշոր մասը անց են կացնում իրանց գրպանը։ Այդպէս պատահեց, որ մի միջնորդ [illegible] նորապսակներից 300 ռ. իր իբր թէ [illegible] միջնորդութեան համար։ Պարզ է, որ աղքատ մարդկանց համար դա մի օժանդակութիւն է քիչ թէ շատ իրանց վիճակը կամ գործը բարւոքելու համար, բայց դուրս է գալիս, որ կտակը [illegible] իր նպատակին չէ ծառայում. Այժմս իմանում ենք, որ մեր Թեմական առաջնորդը այդ գործը ուզում է կարգաւորել՝ վերացնելով միջնորդութիւնների նախկին եղանակը»։

—

ՊԵԱՏԻԳՈՐՍԿԻՑ մեզ գրում են. «Յուլիսի 27-ին կայացաւ պ. Վրոյրի [illegible] ներկայացվում էր «Նիօբէս» կամ «Մարմարիօն դայեակը». Այս ամռվայ ընթացքում պ. Վրոյրի մի քանի անգամ կայացրած ներկայացումներին հազիւ հազ 10—15 մարդ էր լինում, այն էլ վերջին [illegible] վրա. իսկ [illegible] անգամ դահլիճը լիքն էր ծայրէ ի ծայր [illegible] մի քանի անգամ կրկնվող եւ աչքի [illegible] անաղօտութիւնը, պ. Վրոյրը այս [illegible] տոմսակները յանձնեց էր վաճառելու [illegible] ժողովրդի ամեն խաւերի հետ շփվող [illegible] այն պայմանով, որ արդիւնքի [illegible] դրանց, երեխաները [illegible], ինչպէս ասում են, երեւ[illegible]

զօռով են վաճառել։ Սիրողներից աչքի էր ընկնում օր. Աչակեանը (Նիօբէս)։ Ցարգելի օրիորդը այս քանի անգամ է, որ ուրախութեամբ բեմ է բարձրանում եւ միշտ էլ օրինակելի է տանում իր դերը»։

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ հաղորդում են հետեւեալը. «Այս վերջին շաբաթվայ ընթացքում հայ դերասանական ընկերութիւնը տուեց երկու ներկայացում։ Առաջին ներկայացման, տիկ. եւ պ. Աւետեանների բէնէֆիսին, խաղացին «Օսկան Պետրովիչը դժոխքում», «Ադամ եւ Եւայ» ու «Փաստաբանի մօտ» վօդեվիլները, իսկ երկրորդ ներկայացման՝ «Համլէտ»։ Բացի այդ վօդեվիլներից, պ. Պետրոսեան եւ տ. Սիրանոյշ կարդացին դեկլամասիօններ եւ բուռն ծափահարութեան արժանացան։ Թատրօնը լի էր հասարակութեամբ։ Աւետեանները ստացան մի պսակ յարգող Թուրքերից, իսկ հայերից՝ դրամական նուէր։ Ուրախալի է յիշատակել, որ մեր դրացի Թուրքերը, որոնցից մի քանիսը կրթված մարդիկ են եւ յաճախում են հայոց ներկայացումներին, իրանց համակրանքն են արտայայտում հայ դերասանին։ Լսում ենք, որ այդ երիտասարդ Թուրքերը պատրաստվում են Թուրքերէն լեզուով մի ներկայացում տալու։ Ի սրտէ աջողութիւն ենք ցանկանում։ Ներկայացումից յետոյ տեղի ունեցան ասիական եւրոպական պարեր։ Յուլիսի 26-ին «Համլէտի» ներկայացումն էր։ Թատրօնը լի էր հասարակութեամբ։ Սիրանոյշը դուրս էր եկել «Համլէտի» դերում»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻՑ

—

Դրէզդէն, օգոստոսի 5-ին

Համաշխարհային քաղաքականութիւն եւ համաշխարհային տնտեսութիւն, ահա այն երկու գլխաւոր ֆակտօրները, որոնցով այժմ զբաղված է եւրոպական առաջնակարգ պետութիւնների դիւանագիտութիւնը։ Այդ երկու գլխաւոր երեւոյթների համար եւ այդ ասպարիզումն են այժմ միմեանց հետ մրցում եւրոպական նշանաւոր պետութիւնները, որոնցից իւրաքանչիւրն աշխատում է, ի վնաս իր մրցակիցների, քաղաքական եւ տնտեսական ազդեցութիւն ու գերիշխանութիւն ձեռք բերել։

Հէնց այդ է ամենագլխաւոր պատճառը, որ նորագոյն ժամանակի քաղաքական եւ տնտեսական բնաւորութիւն ունեցող դէպքերից ոչ մէկը այնքան չէ գրաւել եւ կենդանի ու լարված կերպով զբաղեցրել եւրոպական դիպլօմատիայի ու մամուլի ուշադրութիւնը, որքան Բաղդադի երկաթուղին կամ, ինչպէս այժմ ամենայն իրաւամբ համարում են, գերմանական Սուէզի ջրանցքը։ Մօտիկ ապագայում կառուցվելիք Բաղդադի երկաթուղին պէտք է միանայ Փոքր-Ասիայում կամ Անատօլիայում արդէն վաղուց գոյութիւն ունեցող երկաթուղիների հետ եւ վերջանայ Պարսից ծոցի Կուէյտ նաւահանգստում։ Այդ երկաթուղին նորագոյն ժամանակի համաշխարհային հաղորդակցութեան ամենամեծ եւ ամենանշանաւոր ճանապարհներից մէկը պէտք է դառնայ եւ նոր փոփոխութիւններ մտցնէ եւրոպական ազգերի քաղաքական ու տնտեսական կեանքում։ Այդ բանը շատ պարզ է եւրոպական խոշոր պետութիւնների համար եւ նրանցից իւրաքանչիւրը յոյս ունի եւ աշխատում է վերոյիշեալ հսկայական ձեռնարկութեան առեւտրական եւ քաղաքական օգուտներից մաս ստանալ։ Բաղդադի երկաթուղին է, որ այժմ քաղաքական ահագին մտատանջութիւն է պատճառում գլխաւորապէս Ռուսաստանին եւ Անգլիային, որովհետեւ նա կարող է ապագայում այդ պետութիւնների քաղաքական եւ տնտեսական շահերին վնասել յօգուտ Գերմանիայի։ Անգլիան, Սուէզի ջրանցքին տիրելով, համաշխարհային հաղորդակցութեան ամենամեծ ճանապարհներից մէկի վրա է իշխում, իսկ Ադէնին տիրելով, արեւելեան մի քանի երկիրների վերաբերմամբ ռազմագիտական առաւելութիւն է ստացել։ Եթէ Պարսից ծոցը մի ուրիշ պետութեան սեփականութիւն դառնայ եւ Բաղդադի երկաթուղին էլ արեւմուտքից դէպի արեւելք հաղորդակցութեան նոր ճանապարհ բանայ, այն ժամանակ Անգլիայի տնտեսական դրութիւնը կը փոխվի եւ Ասիայում նրա ռազմագիտական նշանակութիւնը կը կերպարանափոխվի։

Դրա համար է, որ Անգլիան վաղուց է դարձրել իր գլխաւոր ուշադրութիւնը Պարսից ծոցի եւ նրա նշանաւոր նաւահանգիստների վրա։ Եթէ չենք սխալվում, Հնդկաստանի անգլիական նախավերջին փոխարքան է մի անգամ շատ ճիշտ նկատել, որ Անգլիային ապագայում քաղաքական եւ տնտեսական մեծ վնասներ կը տայ այն պետութիւնը, որի սեփականութիւնը դառնայ Պարսից ծոցը։

Ահա մի քանի ամիս է արդէն, որ գերմանական դիպլօմատիան շարունակ կրկնում է, որ Գերմանիան Թիւրքիայի եւ Պարսից ծոցի վերաբերմամբ միմիայն տնտեսական եւ կուլտուրական շահեր ի նկատի ունի եւ ոչ թէ քաղաքական, ինչպէս որ նկատում են ռուսաց եւ անգլիական շահերի պաշտպանները։ Այդ մի եւ նոյն բանը զուր տեղը աշխատում են վկայել ու հաստատել եւ գերմանական մամուլի շօվինիստական կուսակցութեան պատկանող գլխաւոր օրգանները։ Նրանք էլ աշխատում են ծածկել եւ վարագուրել իրականութիւնը, բազմաթիւ շողոքորթութիւններ են կարդում Թիւրքաց կառավարութեան եւ հիւանդ մարդու հասցէին, ասելով, որ Բաղդադի ապագայ երկաթուղուց միակ շահվողը լինելու է հէնց ինքը այդ կառավարութիւնը՝ թէ քաղաքական եւ թէ տնտեսական տեսակէտից. իսկ թէ իրանք ապագայ աջողութեան համար ինչպիսի գեղեցիկ հեռանկարներ ունեն, այդ բանի մասին քաղաքական խոհեմութիւնը եւ հեռատեսութիւնը ի հարկէ պահանջում է լռել։

Գերմանական կառավարութիւնից հովանաւորված եւ երբեմն նպաստ ստացող այդ շօվինիստական օրգանների համար մի եւ նոյն ժամանակ շատ պարզ է եւ այն հանգամանքը, որ տնտեսական շահերը չէ կարելի բաժանել ռազմագիտական-քաղաքական շահերից։ Գոնէ այդ է սովորեցնում մեզ Սուէզի ջրանցքի պատմութիւնը, մասնաւորապէս եւ նորագոյն ժամանակի պատմութիւնը համաշխարհային հաղորդակցութեան ճանապարհների վերաբերմամբ ընդհանրապէս։ Քիչ է առհասարակ գերմանական այն օրգանների թիւը, որոնք պարզապէս եւ ճիշդ խոստովանում են Գերմանիայի բաղձալի, մանաւանդ քաղաքական օգուտները Բաղդադի ապագայ երկաթուղուց։

Արեւելքի այդ հսկայական երկաթուղին գերմաներէն լեզուով ահագին գրականութիւն է ստեղծել։ Հեղինակաւոր եւ ձեռնհաս գերմանացիներից շատերը իրանց կարծիքն են յայտնել Բաղդադի երկաթուղու մասին, մանաւանդ նրա քաղաքական եւ տնտեսական հետեւանքների վերաբերմամբ։ Նորերս իր կարծիքը յայտնեց եւ ունգարական յայտնի արեւելագէտ եւ հայակեր Վամբէրին, որ Եւրոպայում համարվում է այն սակաւաթիւ մարդկանցից մէկը, որ երկար տարիների ընթացքում կարողացել է հիմնաւոր կերպով ծանօթանալ Թիւրքիայի քաղաքական եւ տնտեսական ներկայ դրութեան հետ։ Հէնց այդ պատճառով էլ Վամբէրիի կարծիքը Բաղդադի երկաթուղու մասին մեծ ուշադրութեան արժանացաւ գերմանական մամուլի մի քանի նշանաւոր Թերթերի կողմից։

Վամբէրին էլ կարծում է, որ մօտ 600 միլիօն ֆրանկի ծախք պահանջող Բաղդադի երկաթուղին Գերմանիայի համար առեւտրական, քաղաքակրթական, ռազմագիտական եւ տնտեսական մեծ նշանակութիւն պէտք է ունենայ, բայց եւ մի եւ նոյն ժամանակ կասկածում է, որ այդ ձեռնարկութիւնը հեշտութեամբ կիրականանայ։ Նրա ասելով, Թիւրքաց կառավարութիւնը հազիւ թէ կարողանայ իր խոստացած քիլօմետրային երաշխաւորութիւնը ճշտութեամբ կատարել, որովհետեւ վերոյիշեալ կառավարութեան ֆինանսական դրութիւնը մօտիկ ապագայում հազիւ թէ նախանձելի դառնայ։ Ընդհակառակը նա աւելի շուտ տրամադիր է հաւատալու, որ կարճ ժամանակից յետոյ երկաթուղու արտօնատէր՝ Բեռլինի գերմանական բանկի եւ Թիւրքաց կառավարութեան մէջ փողային հաշիւների Թիւրիմացութիւններ պիտի ծագեն։ Վամբէրին չէ ընդունում գերմանական մի քանի գրողների այն կարծիքը, իբր թէ Բաղդադի երկաթուղին պէտք է Թիւրքիայի վերածնութիւնը առաջ բերէ։ Նա բացարձակապէս մերժում է այդպիսի մի էվօլիւցիայի հնարաւորութիւնը մահմեդական—թիւրքական արեւելքում, բայց եւ մի եւ նոյն ժամանակ հաստատում է, որ Բաղդադի երկաթուղին արեւելքում գերմանական քաղաքական ազդեցութեան եւ առեւտրի զարգացմանը շատ կը նպաստէ։ Բացի դրանից Վամբէրին համոզված է, որ այդ երկաթուղին Արեւելքում զանազան շահեր ունեցող պետութիւնների նախանձը պէտք է գրգռէ Գերմանիայի դէմ եւ այդ տեսակէտից առանձնապէս չեշտում է Ռուսաստանի վրա, որի դէմ Արեւելքում զօրեղ կերպով մրցելու համար գերմանական կառավարութեանը խորհուրդ է տալիս հաշտ ապրելու Անգլիայի հետ։

Լ. Բաբայեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«С. П. Вѣд.» լրագրին գրում են. «Միայն այժմ, երբ Մակեդօնիայում ծագել է իսկական ժողովրդական ապստամբութիւն, որի գլուխ կանգնած են անպայման ազնիւ եւ իրանց հայրենիքին նուիրված անձինք, աւելի եւ աւելի ակներեւ են դառնում մակեդօնական նախկին կօմիտէտի չարագործութիւնները։ Բռնութեամբ, մահվան սպառնալիքով, կօմիտէտը հաւաքում էր տասնեակ եւ հարիւրաւոր հազար րուբլիներ ու շատ դէպքերում դիմում էր կողոպտման։ Ո՞ւր կորան այդ փողերը։ Այդ մասին մինչեւ այժմ ոչ ոք ոչինչ չը գիտէ։ Նախկին կօմիտէտի ղեկավար-տերրօրիստները արդարանում են նրանով, թէ այդ փողերը կլանում է Մակեդօնիայում գոյութիւն ունեցող մի ինչ որ ներքին կազմակերպութիւն։ Ժողովրդականութիւն վայելող՝ բօլգարացի հայրենասէր գնդապետ Եանկօվ, որ ղեկավարում է այժմ Մակեդօնիայի ապստամբութիւնը, համոզվելով բուն տեղումը, որ չը կայ եւ երբէք չէ եղել այստեղ ոչ մի ներքին կազմակերպութիւն եւ որ մակեդօնական նախկին կօմիտէտի աւազակային խմբերը միայն սարսափ էին գցում եւ կողոպտում էին հէնց իրանց եղբայրակից քրիստոնեաներին, սկսեց հրապարակօրէն, բօլգարական լրագիրների էջերում, մերկացնել այդ չարագործներին։ Մերկացումները բարձրացնում են վարագոյրը եւ այդ խորհրդաւոր գործի վրայից, որ այնքան աղմուկ հանեց եւրոպական մամուլի մէջ,—միսս Ստօնի յափշտակութեան գործի վրայից...

—Որպէս զի յայտնեն իրանց բողոքը Իրլանդիայում տիրող այժմեան րէժիմի դէմ, համայնքների ժողովի նացիօնալիստ—պատգամաւորները որոշեցին ոչ մի տեղ ներկայ չը լինել թագադրութեան հանդէսներին։ Այս նպատակով իրլանդական կուսակցութեան պարագլուխ Րէդմօնդ հրաւիրեց իրլանդացի բոլոր պատգամաւորներին ընդհանուր ժողովի Դուբլինում, որ տեղի ունեցաւ այն օրը եւ այն ժամին, երբ կատարվեց Էդուարդ VII-ի թագադրութիւնը։

—«Standard» յամառութեամբ պնդում է, որ անգլիական թագաւորը պատրաստութիւններ է տեսնում այցելելու Ռուսաստան։ «Berliner Tageblatt» լրագրի Լօնդօնի Թղթակիցը իր կողմից հաստատում է այդ լուրը, բայց մի եւ նոյն ժամանակ հաղորդում է, թէ վերջնական վճիռն այդ մասին կը կայանայ այն ժամանակ, երբ կը պարզվի, թէ որքան լաւ է զգում իրան թագաւորը թագադրական յոգնեցուցիչ հանդէսներից յետոյ։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

1 օգոստոսին

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Պետերբուրգ ժամանեց Հռոմի ռուսաց դեսպան Նէլիդօվ։—Օգոստոսի 1-ին Ցարսկօե-Սելօում տեղի ունեցան եօթը զօրախաղեր։

ԼԵՆԷՎԱՆ։ Միաբանական դպրոցները Պլուգօնվէրում եւ Պլումօգէրում փակվեցին զինւորների վաշտի օգնութեամբ։

ԲՐԷՍՏ։ Մօրլէյ Գուէզում դպրոցների փակման ժամանակ քարերով վիրաւորվեցին կոմիսարը եւ երկու ժանդարմներ։

ՆԻԺՆԷՏԱԳԻԼՍԿ։ Այսօր տօնվում է լեռնային ինժենէր Ժօնէս—Սպօնվիլի յիսնամեայ յոբելեանը։ Հիմք դրվեց յոբելեարի անուան լեռնագործարանական դպրոցի շինութեան աշակերտների համար։

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Այստեղ բացվում է իգական երկդասարանեան դպրոց ֆրանսերէն, գերմաներէն եւ լատիներէն լեզուների դասատուութեամբ։

ՍԵՎԱՍՏՕՊՕԼ։ Այսօր տեղի ունեցաւ բրէստեան գնդի շտաբս-կապիտան Բաքէնկօի սպանութիւնը կողոպտելու նպատակով։ Կասկածվում են Բաքէրկօի երկու «դէնշչիկները»։ Նրա կինը գտնված է կեանքի Թոյլ նշաններով։

2 օգոստոսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Արդիւնաբերութեան բաժանմունքը տեղեկացնում է, որ Դիւսէլդօրֆում բացվեցին եւ կը շարունակվեն մինչեւ հոկտեմբերի 7-ը (20-ը) Րէյնի եւ Վեստֆալեան նահանգների արդիւնաբերական ցուցահանդէսը, նոյնպէս եւ գեղարուեստների ազգային գերմանական ցուցահանդէսը։—Թագաւոր Կայսրը բարեհաճեց ներկայ լինել զօրաբաժնային զօրահանդէսներին օգոստոսի 3-ին, 7-ին, 8-ին եւ 10-ին։—«Правительственный Вѣстникъ» լրագրում հրատարակված է Պետական Խորհրդի Բարձրագոյն հաստատված կարծիքը I եւ II դէպարտամենտի որոշումների ժողովածուի եւ Սենատի ընդհանուր ժողովի հրատարակութեան մասին։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ։ Այստեղ ընդունված է այն առաջարկը, որով պէտք է Թոյլ տրվի այստեղի բօրսայում սակագնել ռուսական 4°/o-ական րէնտան 2,310 միլիօն րուբլու։

ՊԱՐԻԶ։ Մինիստրների խորհրդում քննվում էին դպրոցներ փակելու ժամանակ տեղի ունեցած անցքերը Ֆինիստէրրում։ Կոմբ յայտնեց, պաշտօնական տեղեկութիւնների համեմատ, որ այն շարժումը, որին առաջ կաթօլիկական բնակչութիւնն տրվեց, անկասկած րօյալիստական է։ Անկարգութիւնները ենթակայ են քրէական օրէնքների։

ՇԱՄԲԵՐԻ։ Դպրոցի վրա դրված կնիքը պոկեց կոմսուհի Բօրէգար։

ՊԱՐԻԶ։ Դիմադրական լրագիրները պնդում են, որ կառավարչական հաւաստիացումները, որ իբր թէ դպրոցների փակման դէմ շարժումը րօյալիստական բնաւորութիւն ունի, մի փորձ է մոլորեցնել հասարակական կարծիքը եւ դուրս գալ դժուար դրութիւնից։—Պլուղանիէլում, Լանէքսան մօտ, գիւղացիները փակեցին երկաթաթելով այն ճանապարհը, որ տանում էր դէպի աբեղուհիների պահած դպրոցը եւ դրան առաջ փորեցին խորը փոս։

ՊՈՐՏ-ԱՐՏՈՒՐ։ Քաղաքային վարչութիւնը առաջարկեց Եարօսլավ-Կօստրօմեան կալուածական բանկին բանալ բաժանմունք Պորտ-Արտուրում։

ԵՐԵՒԱՆ։ Օգոստոսի 1-ին տեղի ունեցաւ խաչելի տնկումը նորակառոյց տաճարի վրա Երեւանում։

ՄՈՍԿՎԱ։ Օգոստոսի 1-ին օծվեց տաճարը բանակային հիւանդանոցին կից, որ կառուցվել է մամուլոր նուիրատուութիւններով, ի յիշատակ Թագաւոր Կայսրի առողջանալուն։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ «Правительственный Вѣстникъ» լրագրում տպված է. «Յուլիսի 25-ից մինչեւ յուլիսի 31-ը, Մանջուրիայից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, արեւելեան չինական երկաթուղու գծի վրա գտնվող գլխաւոր քաղաքներում խօլերային հիւանդութիւնները երեւում են նախկին չափերով։ Մանջուրիայի կայարանի վրա խօլերային 5 դէպքեր են եղել։ Խաբարօվսկում մինչեւ յուլիսի 25-ը հիւանդացան 11 մարդ, Սլօվյանօյ կայարանի վրա հիւանդացան 8, Պորտ-Արտուրում յուլիսի 18-ից մինչեւ 23-ը նորից հիւանդացան 92, մեռան 67 եւ առողջացան 67. հիւանդութեան սկզբից 445 հիւանդներ կային, առողջացան 65 եւ մեռան 285 հոգի. Դալգի քաղաքում հիւանդացան 33 եւ մեռան 20։ Խօլերան տրամադրութիւն է ցոյց տալիս տարածվելու առաւելապէս երկաթուղու գծի վրա եւ գետերի ափերին։—Օդէսայում հիւանդանոց մտաւ մի հիւանդ, որը ժանտախտով հիւանդ լինելու կասկած է յարուցանում։ Արգելված են Օդէսայից դուրս տանել հետեւեալ ապրանքները՝ սպիտակեղէն, հագուստ, լաթ, հին իրեր, տոպրակներ, հին գորգեր, մորթիներ եւ մազեղէն։»

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ժամերը նշանակված են Պետերբուրգի հաշւով, փակագծում Թիֆլիսի հաշւով)

Արագ գնացք Թիֆլիսից—Բագու շաբաթը մէկ անգամ ուրբաթ օրերը դուրս է գալիս առաւօտեան 10 ժամ 15 րոպ. (11 ժ. 49 ր.), հասնում է Բագու գիշերվայ 12 ժամ 11 ր. (1 ժ. 9 րոպէին)։

Արագ գնացք Բագուից—Թիֆլիս դուրս է գալիս ուրբաթ օրերը գիշերվայ 12 ժամ 52 րոպէ (1 ժ. 50 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 2 ժ. 45 ր. (3 ժ. 43 ր.)։

Արագ գնացք Թիֆլիսից—Բաթում ամեն օր դուրս է գալիս առաւօտեան 6 ժ. 45 ր. (7 ժ. 43 ր.) հասնում է Բաթում երեկոյեան 5 ժ. 2 ր. (6 ժ.)։

Արագ գնացք Բաթումից—Թիֆլիս ամեն օր դուրս է գալիս երեկոյեան 10 ժ. 10 ր. (11 ժ. 8 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 9 ժ. 4 ր. (10 ժ. 2 ր.)։

Պօստատար գնացք Բագուից դուրս է գալիս երեկոյեան 9 ժ. 22 ր. (10 ժ. 20 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 3 ժ. 56 ր. (4 ժ. 54 ր.), դուս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 5 ժ. 9 ր. (6 ժ. 7 ր.), հասնում է Բաթում առաւօտեան 5 ժ. 40 ր. (6 ժամ 38 րոպէին)։

Մարդատար գնացքը Բագուից դուրս է գալիս ցերեկվայ 2 ժ. 27 ր. (3 ժ. 25 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 7 ժ. 39 ր. (8 ժ. 37 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից առաւօտեան 8 ժ. 29 ր. (9 ժ. 27 ր.), հասնում է Բաթում երեկոյեան 8 ժ. 30 ր. (9 ժ. 28 ր.)։

Պօստատար գնացքը Բաթումից դուրս է գալիս գիշերվայ 11 ժ. 5 ր. (12 ժ. 3 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 11 ժ. 34 ր. (12 ժ. 32 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից ցերեկվայ 12 ժ. 36 ր. (1 ժ. 34 ր.), հասնում է Բագու առաւօտեան 6 ժ. 16 ր. (7 ժ. 14 ր.)։

Մարդատար գնացք Բաթումից դուրս է գալիս առաւօտեան 7 ժ. 5 ր. (8 ժ. 3 ր.), հասնում է Թիֆլիս երեկոյեան 6 ժ. 39 ր. (7 ժ. 37 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 7 ժ. 24 ր. (8 ժ. 22 ր.), հասնում է Բագու ցերեկվայ 12 ժ. 5 ր. (1 ժ. 3 ր.)։

Պօստատար գնացք դուրս է գալիս Թիֆլիսից դէպի Կարս երեկոյեան 8 ժ. 30 ր. (9 ժ. 28 ր.). հասնում է Սանահին 1 ժ. 35 ր. (2 ժ. 33 ր.), Ղարաքիլիսա գիշերվայ 3 ժ. 32 ր. (4 ժ. 30 ր.), Ալեքսանդրօպօլ առաւօտեան 7 ժ. 17 ր. (8 ժ. 15 ր.), Կարս ցերեկվայ 11 ժ. 1. (11 ժ. 59)։

Պօստատար գնացք Կարսից դուրս է գալիս ցերեկվայ 4 ժ. 57 ր. (5 ժ. 55 ր.), հասնում է Ալեքսանդրօպօլ երեկոյեան 8 ժ. 5 ր. (9 ժ. 3 ր.), Ղարաքիլիսա 11 ժ. 42 ր. (12 ժ. 40 ր.), Թիֆլիս առաւօտեան 6 ժ. 20 ր. (7 ժ. 18 ր.)։

Խառն գնացք Թիֆլիսից դուրս է գալիս ցերեկվայ 2 ժ. 15 ր. (3 ժ. 13 ր.), հասնում է Ղարաքիլիսա 9 ժ. 30 ր. (10 ժ. 28 ր.) Ալեքսանդրօպօլ գիշերվայ 1 ժ. 25 ր. (2 ժ. 23 ր.)։

Խառն գնացք Ալեքսանդրօպօլից դուրս է գալիս առաւօտեան 5 ժ. 25 ր. (6 ժ. 23 ր.), հասնում է Ղարաքիլիսա առաւօտեան 8 ժ. 35 ր. (9 ժ. 33 ր.) և Թիֆլիս ցերեկվայ 3 ժ. 37 ր. (4 ժ. 35 րոպէին)։

Ներսեսեան հոգեւոր դպրոցի վարչութիւնը սրանով յայտարարում է, որ նորեկ աշակերտների քննութիւնները սկսվելու են օգոստոսի 26-ին։ Նորեկ աշակերտներ պարտաւոր են ներկայացնել ծննդեան վկայական (իսկական եւ ոչ քաղուածք) եւ ծաղկի պատուաստման վկայական։ Առանց վկայականների նորեկ աշակերտները քննութեան չեն ենթարկվի։

2—3 Տեսուչ՝ Ս. Բալաղեան

Վկայեալ Ճարտարապետ

կը խնդրէ պաշտօն օգնական ճարտարապետի կամ Dessinateur-ի, շինարարական մասնաւոր ընկերութեանց մէջ եւ կամ ճարտարապետի մօտ։

Խորին յարգանքով՝ Կարօ Պալեան

Հասցէն՝ Garo Balian. Architecte. SOFIA, Bulgarie. 2—4

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Լ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

վերադառնալով Թիֆլիս, ընդունում է հիւանդներին առաւօտեան ժամը 9-ից մինչեւ 7-ը երեկոյեան։

Սօլօլակսկայա փողոց, տուն Միրզօեվի, № 6։

Լոյս տեսաւ
ԼԷՕ
ՅՈՎՍԷՓ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ

Կենսագրական-պատմական ուսումն
Չորս պատկերով (Յովսէփ կաթ. Արղութեան, Կայսրուհի Եկատերինա II, իշխան Գ. Պոտեմկին, կոմս Յովհաննէս Լազարեան)։
ԳԻՆՆ Է 60 ԿՈՊԷԿ

Ծախվում է «Մշակի» խմբագրատանը։ Հասցէն. Тифлисъ, редакція газ. «Мшакъ».

Պետերբուրգի Օբուխովսկի հիւանդանոցի օրդինատոր
ԲԺԻՇԿ
Մ. Ի. ՄԷԼԻՔ-ԲԱԲԱԽԱՆԵԱՆՑ

ընդունում է ներքին, կանանց (գինեկօլօգիական մասսաժ) եւ ջղային հիւանդների. ամենայն օր, ժամի 11-ից—1 առաւօտեան, 5—7 երեկոյեան

Հասցէն՝ Գօլօվինսկի պրօսպէկտ, տ. № 39, Պօնդօեվի, Մնիկօլօպօվի դեղատան մօտ։

Դուրս եկաւ մամուլի տակից
ԴԱՍԱԳԻՐՔ ԿՐՕՆԻ
երկրորդ գրքոյկի երկրորդ մասը
ՆՈՐ ՈՒԽՏԻ ՍՈՒՐԲ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
աշխատասիրութիւն
ԵԶՆԻԿ ԱԻԱԳ ՔԱՀ. ԵՐԶՆԿԵԱՆԻ
5—5

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ
ՊԱՐՍԻՑ ԾՈՑԻ
ԶԷՅԹՈՒՆԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԲՈՒՇԻՐՈՒՄ
(Հիմնված 25 տարուց ի վեր)

Հաղորդում է մանրամասն տեղեկութիւններ Պարսից ծոցի առեւտուրի մասին, ունի ներկայացուցիչներ հարաւային Պարսկաստանի առեւտուր կենտրոններում, ընդունում է յանձնարարութիւններ, գնում եւ վաճառում է ապրանքներ, փոխադրում է Եւրոպայից Պարսկաստան եւ Պարսկաստանից Եւրոպա, դիւրամատչելի պայմաններով.—Հասցէն. Zeytoon C. G. Buchire Persian-Gulf. 41—100

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
ՄՈՒՐՃ
ԳՐԱԿԱՆ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՄՍԱԳԻՐ
№ 7
ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. ԱՆԶՈՒԳԱԿԱՆԸ, պատմուածք Լէօի, 2. ԱՍՏՂԵՐ ՇՈՂՈՒՆ, բանաստ. Նեկր[...] թարգմ. Ալ. Ծատուրեանի, 3. ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂԸ, վէպ Հանրի Բօրդօի, թարգման. Հ. Ա[...]լեանի, 4. ԵՍ ՈՐ ՄԵՌՆԻՄ... բանաստեղծութիւն Ալ. Իսահակեանի, 5. ՋՀՈՒԴ-ՔՈՒՇԱՆ, Շահրիարի, 6. ԱԽԱՋ ԵՒ ԱՍՏՂԵՐ, բանաստ. Ֆրուգի, թարգմ. Ց. Ցակոբեանի, 7. ՆՈՐ-ՂԱՑԻ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ, Տիգրան Աբգարեանցի. 8. ԱՂԹԱՄԱՐ, նկարագրութիւն, 9. ՑՆՈՐՔՆԵ[...] ԵՐԱԶՆԵՐ, պատմուածք Օ. Շրէյների, թարգմ. Ց. Տ.-Դ., 10. ՍՏ. ՆԱԶԱՐԵԱՆՑԻ ՆԱՄԱԿ[...] 11. ԵՐՈՊԱՑԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԻ ՀԱՄԱՌՕՏ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ, 12. ՀԷՆՐԻԿ ԻԲ[...] յօդ. Վ. Նալբանդեանի, 13. ՄԱՏԵՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ.—23) Ս. Ս. «Բնագիտական պրոյցներ», Լ. Ս. Լէօ. «Ստ. Նազարեանց», Լ. Ս.—25) Բժ. Ա. Բուդաղեան, «Երիտասարդութիւն և ծերութիւն» ԲԶ. 26) Գ. [...] «Սրբավայրեր», X. 14. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.—Մեր գրական գործիչների և հասարակութեան մէջ [...] դարձ դժգոհութիւնը.—Ո՞վ է արդարը և ով մեղաւորը.—Գրականութեան և հասարակութեան փոխադարձ [...] խումը.—Ի՞նչ է պահանջում ժամանակակից պայմաններում իր կոչման բարձրութեան վրայ կանգնած [...] օրգան հրատարակելու համար.—Անզօր ցանգատներ և կազմակերպուած գործունէութիւն՝ դրած նպատակին հասնելու համար։ Լ. Ս. † Քանդակագործ Մ. Անտօկօլսկի.—† Կ. Պ. Եանօվսկի.—Զեմստվօների կողմից ա[...] կալքերի վիճակագրութիւնը կազմելու հարցը.—Մուրհակների մասին նոր կանոնագրութիւն.—Ամուսնութ[...] դուրս ծնուած զաւակների իրաւունքները.—Գիւղատնտ. բաւուգմ. համար կազմած Առանձին խորհրդակցութ[...] որոշումները։ 15. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.— Եռապետեան դաշնակցութեան վերանորոգումը.—Փոխադարձ ապահովագրութեան սիստեմը Եւրոպայում.—Դաշնակցութիւններ և բարեկամական համաձայնութիւններ. Անգլիայի դաշնակիցները.—Անգլիայի զգացած դերակատարութիւնը Արեւելեան հարցում.—Եւրոպական [...] րական կարծիքի մէջ առաջ եկած փոփոխութիւնը.—Մակեդոնական հարցը.—Բրիւսէլում կայացած [...] աէրների կոնգրէսը.—Օրմանեան պատ. հրաժարականը։ Լ. Ս. Պօլսի Թերթերից. Սաի ժառան[...] րաց դպրոցը.—Կիլիկիայի կաթողիկոսական հարցը։ 15. † ԱՐՍԷՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՅՏԸՆԵԱՆ, ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, 17. ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՑ, 18. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹ[...] ՆԵՐ, 19. ՅԱԻԵԼՈՒԱԾ «ՕՐԱՄՈՒՏԻՆ», վէպ Ի. Ս. Տուրգենեվի.

«ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱԿԱԼԿՕՀՕԼԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ» խորին շնորհակալութեամբ [...] ցել է հետեւեալ նուէրները յարգելի տիկիններից եւ պարոններից։

Գեր. առաջն. Եղիշէ ծ. վ. Մուրադեանցի շրջաբերականով.—Ց. Ալէօն 50 ղռան, [...] Ռայթ 30 ղռ., գեր. Տ. Եղիշէ ծ. վ. Մուրադեանց, տ.տ. Հեղինէ Ժօրժ, Հռիփսիմէ Գրին[...] Թիւրապեան, Անտօն-խան Երուանդեանց, դօկտ. Փաշայեան—10-ական ղռ., Զաքարիա Նա[...] բէգեան, տ. Նունիա Մովսէսեան, Ռ. Մովսէսեան, Ե. Ֆրանգեան, Ս. Գրիգորեան—6-ական Հ. Քիպրիթճեան, Ա. Ղորղանեան, Ա. Յարութիւնեան, տ.տ. Ա. Նազարբէգեան, Ս. Ամատունի[...] Կ. Մովսէսեան, պ.պ. Ա. Ա. Տէր-Գրիգորեան, Թ. Պատմագրեան, Ց. Իսայեան, Ա. Շահրազ[...] —4-ական ղռ., Մ. Սահակեան, Ն. Նիկողոսեան, Ց. Կարախանեան, Մ. Բժշկեանց, Ա. Բժշկ[...] Ա. Մկրտչեան, Ա. Վարդանեան, Ս. Ժամհարեան, տ. Ե. Գորոյեանց, օր. Զ. Գորոյեանց, Մ. Տէր-Յակոբեան, տ. Հ. Տէր-Յակոբեան, Ա. Տէր-Օհանեան, Բ. Գալստեան, Ե. Մէ[...] Վարդանեան, Խ. Պատմագրեան, տ. Գ. Միքայէլեան, Ց. Տէր-Յակոբեան 2-ական ղռ.։ Գ[...] մարն է 246 ղռ.։ Իսկ Ղազվինում պ. Կարապետ-խան Բաբայեանի միջոցով հանգանակված է Եղբ. Բարխուդարեաններ, Ց. Կարապետեան, Կ. Բաբայեան—10-ական ղռ., Գեղամ 6 ղռ., Գ. Օհանջանեանց, Ս. Վարդանեան—5-ական ղռ. Վ. Յակոբեան, եղբ. Բուդաղեաններ, Հ. [...] բայեան, Գ. Բէջանեան—4-ական ղռ., Ց. Խաչատուրեան 3 ղռ., Ոմն 1 ղռ.։ Գումարն է 71 [...] Ընդհանուր գումարը 317 ղռան։

1—1 Նախագահ վարչութեան՝ դօկտ. Կ. Ց. Փաշայեանց

Открыта подписка

на ежедневную (не исключая понедѣльниковъ) газету политической и обще[...]ственной жизни и литературы

„Бакинскія Извѣстія“

ПРОГРАММА ГАЗЕТЫ: Дѣйствія и распоряженія Правительства; Телеграммы; Об[...] статьи по разнымъ вопросамъ. Хроника мѣстная, общая и иностранная. Корреспонденціи. О[...]зоръ печати. Фельетоны; Судебный отдѣлъ. Нефтяное и горное дѣло. Смѣсь; Справоч[...] указатель.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: По 1-ое января 1903 г. съ доставкою въ Баку и пересылкою [...] другіе города—3 р., на 3 мѣсяца—2 р. и на одинъ мѣсяцъ—1 руб.

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНІЯ: За строку петита или мѣсто занимаемое ею впереди текст[...] 10 к., а позади текста—7 к. Многократныя объявленія по соглашенію.

Редакція и контора изданія: пассажъ Шагиданова.

Первый номеръ выйдетъ въ свѣтъ четвертаго августа.

2—3 Редакторъ-издатель **Н. А. Гриневъ.**

Ցրնանների մինիտրի թոյլտուութեամբ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

(Баку, Прачешная, домъ Теръ-Ованесова)

Կուրսերի նպատակն է տալ ունկնդիրներին մասնագիտական—առեւտրական կրթութիւն եւ պատրաստել հմուտ հաշւապահներ։ Աւարտողները ստանում են ատտեստատներ։ Կուրսերում աւանդվում են՝ 1) Առեւտրական թուաբանութիւն եւ թուաբանութիւն համրիչի վրա. 2) Հաշւապահութիւն՝ արդիւնաբերական-գործարանական առեւտրական եւ բանկային. 3) Առեւտրական թղթակցութիւն. 4) առեւտրական աշխարհագրութիւն։ 5) Առեւտրական եւ մուրհակային օրէնքներ. 6) Գեղագրութիւն եւ արագագրութիւն (ուղղումն ձեռագրի)։

Ընդունելութիւնը՝ սեպտեմբերի 1-ից ամեն օր՝ կուրսերում։ Կուրսերի կանոնադրութիւնը (уставъ) եւ մանրամասն ծրագիրը—տրվում եւ ուղարկվում են ձրիաբար։ Օտարաքաղաքացիները դիմում են՝ БАКУ, учредителю коммерческихъ курсовъ А. И. Теръ-Каспарову. 10—25